

УДК 371.13:504 (008)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.8>

Вікторія ІСАЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0003-0224-1214

Scopus Author ID: 57270419200

Оксана ШЕВЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0002-1127-9807

Scopus Author ID: 57270115500

Бібліографічний опис статті: Ісаченко, В., Шевчук, О (2025). Соціально-емоційне та етичне навчання і ненасильницька комунікація як чинники саморозвитку та самореалізації особистості в умовах сучасного соціуму. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 60–65, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.8>

СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ ТА ЕТИЧНЕ НАВЧАННЯ І НЕНАСИЛЬНИЦЬКА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИКИ САМОРОЗВИТКУ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Метою дослідження є наукове обґрунтування значення соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН) і ненасильницької комунікації (ННК) як ключових чинників формування емоційно зрілої, соціально відповідальної та здатної до саморозвитку особистості в умовах сучасного суспільства, що характеризується високою динамікою змін, зростаючими психологічними та соціальними викликами, а також необхідністю розвитку навичок мирного співіснування.

Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, який поєднує теоретичний аналіз сучасної наукової літератури з психології, педагогіки та соціальної роботи, порівняльний аналіз міжнародного та національного досвіду впровадження СЕЕН і ННК, а також емпіричні дані з пілотних освітніх проєктів, реалізованих в Україні та за кордоном. Автори спираються на результати метааналітичних оглядів, державних освітніх стратегій, міжнародних звітів (UNICEF, Education Endowment Foundation), а також нормативно-правової бази (Закон України «Про освіту», Національна стратегія розвитку освіти на 2021–2031 роки).

Наукова новизна дослідження полягає у системному аналізі СЕЕН і ННК як взаємодоповнювальних підходів до формування соціально зрілої особистості в контексті сучасних освітніх і соціальних трансформацій. Уперше в українському академічному дискурсі запропоновано комплексну концептуалізацію СЕЕН і ННК як стратегічних складових не лише освітнього, а й соціального розвитку, з урахуванням потреб посттравматичної адаптації, цифрових викликів та зростаючої емоційної вразливості молоді. Акцентовано на необхідності інтеграції етичних і комунікативних практик в освітнє середовище для формування безпечного простору, здатного підтримувати психоемоційне благополуччя учасників навчального процесу.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що соціально-емоційне та етичне навчання у поєднанні з ненасильницькою комунікацією відіграють ключову роль у формуванні здатності особистості до рефлексії, емпатії, конструктивного вирішення конфліктів і відповідального прийняття рішень. Емпіричні дані пілотних програм в Україні (проєкт «Школа без конфліктів») та аналіз міжнародного досвіду підтверджують позитивний вплив зазначених підходів на зниження агресії, підвищення академічної мотивації, зміцнення психоемоційного добробуту та соціальної адаптації. ННК, як педагогічна та соціальна практика, створює умови для розвитку навичок мирної взаємодії та ціннісно орієнтованої комунікації, особливо актуальних в умовах війни й повоєнної трансформації українського суспільства.

Впровадження соціально-емоційного і етичного навчання (СЕЕН) та ненасильницької комунікації (ННК) у систему освіти й соціальних послуг України слід розглядати як невід'ємний складник стратегічного реформування.

Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення механізмів підготовки фахівців (педагогів, соціальних працівників, психологів) до реалізації програм СЕЕН і ННК, розробка індикаторів для моніторингу сформованості соціально-емоційних компетентностей, а також аналіз довгострокового впливу цих програм на громадянську активність і соціальну згуртованість.

Ключові слова: соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН), ненасильницька комунікація (ННК), саморозвиток, самореалізація, особистість, сучасний соціум, соціальна робота, освіта.

Viktorii ISACHENKO

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Social Education and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

Oksana SHEVCHUK

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Social Education and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Cherkasy region, Ukraine, 20300

To cite this article: Isachenko, V., Shevchuk O. (2025). Sotsialno-emotsiine ta etychne navchannia i nenasylntska komunikatsiia yak chynnyky samorozvytku ta samorealizatsii osobystosti v umovakh suchasnoho sotsiumu [Social-emotional and ethical learning and nonviolent communication as factors of personal self-development and self-realization in contemporary society]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 60–65, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.8>

SOCIAL-EMOTIONAL AND ETHICAL LEARNING AND NONVIOLENT COMMUNICATION AS FACTORS OF PERSONAL SELF-DEVELOPMENT AND SELF-REALIZATION IN CONTEMPORARY SOCIETY

The aim of this study is to provide a scholarly justification of the significance of Social, Emotional, and Ethical Learning (SEEL) and Nonviolent Communication (NVC) as key factors in shaping emotionally mature, socially responsible, and self-developing individuals within the context of contemporary society. This context is marked by rapid change, increasing psychological and social challenges, and a pressing need to cultivate skills for peaceful coexistence.

The methodological framework of the study is based on an interdisciplinary approach that integrates theoretical analysis of contemporary scholarly literature in psychology, pedagogy, and social work; comparative analysis of international and national experiences in implementing SEEL and NVC; and empirical data from pilot educational projects conducted both in Ukraine and abroad. The authors draw on meta-analytical reviews, national educational strategies, international reports (e.g., UNICEF, Education Endowment Foundation), and regulatory documents (such as the Law of Ukraine «On Education» and the National Strategy for the Development of Education 2021–2031).

The scientific novelty of the study lies in a systematic analysis of SEEL and NVC as complementary approaches to the development of socially mature personalities amidst ongoing educational and social transformations. For the first time in Ukrainian academic discourse, SEEL and NVC are conceptualized as strategic components not only of educational but also of social development, taking into account the needs of post-traumatic adaptation, digital challenges, and the growing emotional vulnerability of youth. The study emphasizes the need to integrate ethical and communicative practices into educational environments to foster safe spaces that support the psycho-emotional well-being of all participants in the learning process.

The study's findings indicate that Social, Emotional, and Ethical Learning, in combination with Nonviolent Communication, plays a crucial role in developing individuals' capacities for reflection, empathy, constructive conflict resolution, and responsible decision-making. Empirical data from pilot programs in Ukraine (e.g., the "School Without Conflicts" project) and the analysis of international experience confirm the positive impact of these approaches in reducing aggression, enhancing academic motivation, and strengthening psycho-emotional well-being and social adaptation. NVC, as both an educational and social practice, fosters the development of skills for peaceful interaction and value-oriented communication—an especially urgent need in the context of war and the post-war transformation of Ukrainian society.

The integration of SEEL and NVC into Ukraine's educational and social service systems should be considered a vital element of strategic reform. Promising directions for further research include the study of mechanisms for training professionals (educators, social workers, psychologists) to implement SEEL and NVC programs, the development of indicators for monitoring the formation of socio-emotional competencies, and the analysis of the long-term impact of such programs on civic engagement and social cohesion.

Key words: Social-emotional, and ethical learning (SEEL), nonviolent communication (NVC), self-development, self-realization, personality, contemporary society, social work, education.

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами, інформаційною насиченістю та зростаючими вимогами до особистості. У таких умовах особливої актуальності набуває розвиток соціально-емоційних компетентностей, які сприяють успішній адаптації, ефективній комунікації та психоемоційному благополуччю індивіда.

Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН) формує у молоді здатність до критичного мислення, морального вибору та відповідальної поведінки. Ненасильницька комунікація (ННК) сприяє розвитку навичок активного слухання, емпатії та конструктивного вирішення конфліктів, що є ключовими для побудови мирного та інклюзивного суспільства.

У світовій освітній політиці простежується чітка тенденція до інтеграції ННК у програми соціально-емоційного навчання (SEL), що вже реалізовано в багатьох країнах ЄС, США, Канаді та Японії.

Зокрема, дослідження 2024–2025 років свідчать про позитивний вплив програм з ННК на зниження рівня агресії в школах, підвищення академічної мотивації та зміцнення психоемоційного добробуту учнів і педагогів (O'Hare & Singh, 2024; UNICEF Education Report, 2025).

У сфері соціальної роботи СЕЕН та ННК є важливим інструментом для підтримки клієнтів у подоланні життєвих труднощів, розвитку емоційної стійкості та соціальної адаптації. Соціальні працівники, володіючи соціально-емоційними компетентностями, можуть ефективніше взаємодіяти з різними категоріями населення, сприяти їхньому особистісному зростанню та інтеграції в суспільство.

Аналіз останніх досліджень свідчить про зростання інтересу наукової спільноти до соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН) і ненасильницької комунікації (ННК) як ключових чинників формування стійкої, емоційно зрілої та соціально відповідальної особистості.

У низці вітчизняних досліджень, зокрема в роботах О. Башкіра та К. Чихаріної (2024), О. Матвієнко й М. Химич (2024), а також І. Лядського (2024), висвітлено потенціал СЕЕН у розвитку інтелектуальної еліти, створенні безпечного освітнього середовища та формуванні тілесного інтелекту як складової емоційної компетентності.

Емпіричну основу для цих висновків створюють результати пілотних проєктів, як-от «Школа без конфліктів», реалізованого Українським інститутом освітньої політики (2024), а також дані міжнародного моніторингу, представлено у звітах ЮНІСЕФ (2025) і дослідженні Education Endowment Foundation (2024).

У зарубіжному контексті важливими є метааналітичні огляди, такі як праця J. O'Hare та M. Singh (2024), які системно обґрунтовують ефективність ННК у шкільному середовищі.

Мета дослідження – науково обґрунтувати значення соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН) і ненасильницької комунікації (ННК) як ключових чинників формування емоційно зрілої, соціально відповідальної та здатної до саморозвитку і самореалізації особистості в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах зростаючої соціальної напруги та конфліктів, впровадження соціально-емоційного та етичного навчання та ненасильницької комунікації в освітні програми є необхідним для формування громадян, здатних до мирного співіснування та взаємоповаги.

В Україні впровадження СЕЕН є складовою реформи «Нова українська школа», яка акцентує увагу на розвитку ключових компетентностей, зокрема емоційної свідомості та соціальної взаємодії (Нова українська школа, 2024).

Закон України «Про освіту» визначає розвиток емоційного інтелекту, критичного мислення та здатності до співпраці як ключові компетентності, необхідні для успішної самореалізації особистості (Закон України «Про освіту», 2025).

Крім того, Україна бере участь у міжнародному дослідженні соціально-емоційних навичок (ДоСЕН), що дозволяє оцінити рівень розвитку цих навичок у школярів та адаптувати освітню політику відповідно до отриманих даних (Презентація освітньої платформи та результатів міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок учнівства, 2024).

У британському метааналізі Teaching and Learning Toolkit соціально-емоційне навчання (СЕЕН) класифікується як високоефективний педагогічний підхід, що позитивно корелює з академічними досягненнями учнів. Набуття соціально-емоційних компетентностей суттєво впливає на навчальну мотивацію, залученість

та загальний успіх школярів. Водночас автори дослідження наголошують, що соціально-емоційні потреби учнів нерідко залишаються поза безпосереднім зв'язком із їхнім навчальним прогресом і потребують окремих механізмів ідентифікації та моніторингу. У науковому дискурсі акцентується на дефіциті незалежних емпіричних досліджень у цій сфері, оскільки значна частина наявних даних походить від комерційних провайдерів освітніх програм СЕН, що може зумовлювати упередженість результатів (Education Endowment Foundation, 2025).

На нашу думку, ця обставина актуалізує потребу в об'єктивних, міждисциплінарних дослідженнях, спрямованих на вивчення довгострокового впливу СЕЕН не лише на академічні, а й на соціальні, емоційні та етичні аспекти розвитку особистості. Такий підхід дозволить більш цілісно оцінити ефективність СЕЕН як інструменту формування емоційно зрілої, соціально відповідальної та навченої до самореалізації особистості в умовах динамічного соціуму.

У дослідженні О. Матвієнко, М. Химич наголошується, що «ефективне впровадження соціально-емоційного навчання є запорукою створення підтримуючого та безпечного освітнього середовища, що сприяє емоційному благополуччю учнів і формуванню здорового суспільства». На думку авторів «соціально-емоційне навчання стає ключовим елементом у процесі модернізації освітньої системи України, орієнтуючись на потреби сучасного учня та викликів, що постають перед ним. Реалізація принципів соціально-емоційного навчання допоможе не лише покращити академічні результати, але й виховати соціально відповідальних і емоційно зрілих особистостей, готових до активного життя в суспільстві» (Матвієнко, Химич 2024).

В іншому вітчизняному дослідженні здійснено ґрунтовний аналіз значущості соціально-емоційного навчання як ключового чинника формування інтелектуальної еліти сучасного суспільства. Автори доводять, що СЕЕН вже не є другорядним освітнім компонентом, а виступає визначальним елементом розвитку особистісних якостей студентів, зокрема самосвідомості, саморегуляції, емпатії та відповідального прийняття рішень. Через зіставлення міжна-

родного досвіду, зокрема України й Сингапуру, висвітлено потенціал СЕЕН у підготовці емоційно зрілих, етично стійких лідерів, здатних діяти ефективно у світі майбутнього. Стаття обґрунтовує необхідність інтеграції СЕЕН у формальні освітні програми як передумову для сталого особистісного, соціального й професійного розвитку (Башкір, Чихаріна, 2024)

Також, І. Лядський розглядає сучасні тенденції у педагогічній системі України, яка поступово переходить від стандартизованих методів до більш прогресивних підходів, зокрема, до соціально-емоційного навчання. Цей підхід акцентує увагу на розвитку емоційної компетентності та здатності до саморегуляції, що є критичними для адаптації особистості до сучасного соціального середовища. Текст також висвітлює значення м'яких навичок і їх вплив на розвиток особистості в контексті загальної парадигми освітнього процесу (Лядський, 2024).

Впровадження ненасильницької комунікації (ННК) у сферу освіти постає не лише як інноваційний підхід до навчання, а як стратегічна необхідність для сталого розвитку демократичного суспільства, заснованого на правах людини, взаємоповазі та соціальній згуртованості.

Ненасильницька комунікація орієнтована на розвиток емпатії, поваги до почуттів і потреб інших, відповідальності за власні слова та дії. В освітньому середовищі це створює основу для безпечного простору, де учасники навчального процесу можуть конструктивно вирішувати конфлікти, запобігати булінгу, розвивати емоційний інтелект і критичне мислення.

В Україні, у контексті збройної агресії та зростаючих посттравматичних викликів у дітей і молоді, проблема формування навичок ненасильницької взаємодії набуває особливої актуальності.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки передбачає орієнтацію на цінності гідності, толерантності та недискримінації, що створює сприятливі умови для впровадження ННК у заклади освіти (Національна стратегія розвитку освіти в Україні, 2021).

Крім того, результати апробації пілотних освітніх програм, заснованих на ННК у школах Києва, Львова та Запоріжжя, підтверджують

їхню ефективність у підвищенні рівня емпатійного слухання, саморефлексії та профілактиці конфліктів (Проект «Школа без конфліктів», Український інститут освітньої політики, 2024). Разом з тим, наукова розробленість цього питання в українському контексті є недостатньою, а систематичне дослідження механізмів впровадження ННК в освіту – надзвичайно затребуваним як з практичного, так і з теоретичного погляду.

Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН) і ненасильницька комунікація (ННК) є взаємодоповнювальними підходами, що відіграють важливу роль у формуванні особистості, здатної до свідомого саморозвитку, рефлексії та конструктивної взаємодії в суспільстві. Завдяки розвитку таких компетенцій, як самосвідомість, саморегуляція, емпатія, етичне мислення та навички мирного вирішення конфліктів, СЕЕН і ННК створюють умови для внутрішньої цілісності особистості, що є підґрунтям для її самореалізації в різних життєвих сферах – від освіти й професійної діяльності до громадянської активності.

Наукові та емпіричні дослідження 2024–2025 років підтверджують, що інтеграція СЕЕН і ННК у освітні й соціальні практики сприяє покращенню психоемоційного благополуччя, зниженню рівня агресії, тривожності та міжособистісних конфліктів, особливо серед дітей та молоді. Натомість формуються сталі поведінкові моделі, засновані на повазі до інших, усвідомленні власних почуттів і потреб, готовності до співпраці та відповідального прийняття рішень. Усе це є основою для розвитку внутрішньої

мотивації, автономії та прагнення до особистісного зростання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. В умовах сучасного соціуму, який характеризується високою динамікою змін, викликами цифрової взаємодії, посттравматичними наслідками війни та загостренням міжгрупової напруженості, саме такі навички, як емоційна зрілість, етична відповідальність та здатність до ненасильницького діалогу, набувають особливого значення для адаптації, стійкості та реалізації потенціалу людини. З огляду на це, СЕЕН і ННК мають розглядатися не як допоміжні інструменти, а як стратегічні складові сучасної освіти та соціальної політики, орієнтованої на сталий розвиток людини й суспільства.

Впровадження соціально-емоційного та етичного навчання і ненасильницької комунікації є не лише відповіддю на актуальні виклики сьогодення, а й необхідною умовою для формування зрілої особистості, здатної до свідомого саморозвитку, конструктивної участі в житті громади та реалізації власного життєвого потенціалу в гуманістично орієнтованому соціальному середовищі.

Перспективою для подальших досліджень може стати питання підготовки педагогів, соціальних працівників і психологів до застосування методик СЕЕН і ННК, включно з розробкою стандартів оцінювання рівня сформованості соціально-емоційних компетентностей. Також перспективним є порівняльний аналіз національного й міжнародного досвіду впровадження СЕЕН та ННК із позицій освітньої політики, культурного контексту та інклюзивності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Башкір О., Чихаріна К. Роль соціально-емоційного навчання у підготовці інтелектуальної еліти нації. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* 2024. Вип. 108. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4647> (дата звернення: 04.06.2025).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 04.06.2025).
3. Звіт про реалізацію пілотного проекту «Школа без конфліктів». *Український інститут освітньої політики.* 2024. URL: <https://edupolicy.org.ua/projects/nnk-in-school> (дата звернення: 04.06.2025).
4. Лядський І. Соціально-емоційне навчання та тілесний інтелект. *Психологія і соціальна робота у XXI столітті: матеріали II міжнар. наук.-практ. форуму.* Полтава, 2024. С. 350–352. URL: https://www.researchgate.net/publication/387419354_SOCIALNO-EMOCIJNE_NAVCANNA_TA_TILESNIJ_INTELEKT (дата звернення: 04.06.2025).
5. Матвієнко О. В., Химич М. А. Соціально-емоційне навчання як засіб створення безпечного освітнього простору. *Освітньо-науковий простір.* 2024. Т. 1, № 7. URL: https://ess.npu.edu.ua/index.php/ess/article/view/124?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.06.2025).

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2021–2031 роки. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/10/25/natsionalna-strategiya-rozvytku-osvity-v-ukraini-2021-2031.pdf> (дата звернення: 04.06.2025).
7. Соціально-емоційні навички як запорука успішності: дослідження з доказової педагогіки. *Нова українська школа*. 2024. URL: https://nus.org.ua/2024/11/24/sotsialno-emotsijni-navychky-yak-zaporuka-uspishnosti-doslidzhennya-z-dokazovoyi-pedagogiky/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.06.2025).
8. Презентація освітньої платформи та результатів міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок учнівства. *Міністерство освіти і науки України*. URL: https://mon.gov.ua/news/zaproshuem-na-prezentatsiyu-osvitnoi-platformi-ta-rezultativ-mizhnarodnogo-doslidzhennya-sotsialno-emotsiynikh-navichok-uchnivstva?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.06.2025).
9. O'Hare J., Singh M. Nonviolent Communication in Schools: A Meta-Analytical Review. *International Journal of Educational Psychology*. 2024. Vol. 13, No. 2. P. 74–92.
10. Social and emotional learning. *Education Endowment Foundation*. URL: <https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/social-and-emotional-learning> (дата звернення: 04.06.2025).
11. UNICEF. *Global Education Monitoring Report: Social-Emotional Learning & Peacebuilding* 2025. URL: <https://www.unicef.org/reports/education> (дата звернення: 04.06.2025).

REFERENCES:

1. Bashkir, O., & Chykhara, K. (2024). Rol sotsialno-emotsiinoho navchannia u pidhotovtsi intelektualnoi elity natsii [The role of social-emotional learning in preparing the intellectual elite of the nation]. *Pedahohichni nauky. Pedagogical Sciences*, (108). Retrieved from <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4647> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. (n.d.). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
3. Ukrainskyi instytut osvitnoi polityky. (2024). Zvit pro realizatsiiu pilotnoho proiektu «Shkola bez konfliktiv» [Report on the implementation of the pilot project «School Without Conflicts»]. Retrieved from <https://edupolicy.org.ua/projects/nnk-in-school> [in Ukrainian].
4. Liadskyi, I. (2024). Sotsialno-emotsiine navchannia ta tilesnyi intelekt [Social-emotional learning and bodily intelligence]. In *Psykhologhiia i sotsialna robota u XXI stolitti: Materialy II mizhnarodnogo naukovo-praktychnoho forumu* (pp. 350–352). Poltava. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/387419354_SOCIALNO-EMOCIJNE_NAVCANNA_TA_TILESNIJ_INTELEKT [in Ukrainian].
5. Matviienko, O. V., & Khymych, M. A. (2024). Sotsialno-emotsiine navchannia yak zasib stvorennia bezpechnoho osvitnoho prostoru [Social-emotional learning as a tool for creating a safe educational environment]. *Osvitno-naukovyj prostir. Educational Scientific Space*, 1(7). Retrieved from https://ess.npu.edu.ua/index.php/ess/article/view/124?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2021). Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2021–2031 roky [National Strategy for Education Development in Ukraine for 2021–2031]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/10/25/natsionalna-strategiya-rozvytku-osvity-v-ukraini-2021-2031.pdf> [in Ukrainian].
7. Sotsialno-emotsiini navychky yak zaporuka uspishnosti: doslidzhennia z dokazovoi pedahohiky (2024). [Social-emotional skills as a key to success: Evidence-based pedagogy research]. *Nova ukrainska shkola*. Retrieved from https://nus.org.ua/2024/11/24/sotsialno-emotsijni-navychky-yak-zaporuka-uspishnosti-doslidzhennya-z-dokazovoyi-pedagogiky/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
8. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (n.d.). Prezentatsiia osvitnoi platformy ta rezultativ mizhnarodnogo doslidzhennia sotsialno-emotsiinykh navychok uchnivstva [Presentation of the educational platform and results of the international research on students' social-emotional skills]. Retrieved from https://mon.gov.ua/news/zaproshuem-na-prezentatsiyu-osvitnoi-platformi-ta-rezultativ-mizhnarodnogo-doslidzhennya-sotsialno-emotsiynikh-navichok-uchnivstva?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
9. O'Hare, J., & Singh, M. (2024). Nonviolent Communication in Schools: A Meta-Analytical Review. *International Journal of Educational Psychology*, 13(2), 74–92.
10. Education Endowment Foundation. (n.d.). Social and emotional learning. Retrieved from <https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/teaching-learning-toolkit/social-and-emotional-learning>.
11. UNICEF. (2025). *Global Education Monitoring Report: Social-Emotional Learning & Peacebuilding*. Retrieved from <https://www.unicef.org/reports/education>.

Дата надходження статті: 04.06.2025

Дата прийняття статті: 12.06.2025

Опубліковано: 08.09.2025